

panegyricum
a comparate
dicente Br
is. Non so
legi merean
rem lectorem
n spectes, si
conceperis, in
cient. Poss
confirmare te
quentia.

expressa,
um, sed omni
tur. Cumqu
enio cultu
fubitus atq

& facetus
iis, doctis
c. Lud. Vii

o plus dilige
nabitare alac

o dixit, divini
Epist.
dia nihil hab

C. PLINII CAECILII

SECUNDI

EPISTOLARVM

LIBER PRIMVS.

I.

C. PLINIVS S. SEPTICIO SVO S.

*Septicio Epistolarum opus, ejusdem horzatu colle-
ctum, dedicat.*

Frequenter hortatus es, ut epistolas, si quas paulo curatius scripsissem, colligerem publicaremque. Collegi, non servato temporis ordine: (neque enim historiam componebam) sed ut quæque in manus venerat. Superest, ut nec te consilii, nec me pœniteat obsequii. Ita enim fiet, ut eas, quæ adhuc neglectæ jacent, requiram: & si quas addidero, non supprimam. Vale.

Plinii Epistol.

A

II.

C. PLINIUS ARRIANO SVO S.

Librum suum alicui emendandum mittit, cujus consilio in editione usus erat.

Quia tardiozem adventum tuum prospicio, librum, quem prioribus epistolis promiseram, exhibeo. Hunc, rogo, ex consuetudine tua & legas & emendes: eo magis, quod nihil ante peræque eodem ἔγλω scripsisse videor. Tentavi enim imitari Demosthenem, semper tuum, Calvum, nuper meum, figuris duntaxat orationis. Nam vim tantorum virorum pauci, quos æquus amavit, adsequi possunt. Nec materia ipsa huic (vereor ne improbe dicam) æmulationi repugnavit. Erat enim propè tota in contentione dicendi, quod me longæ desidiæ indormientem excitavit, si modo is sum ego, qui excitari possim. Non tamen omnino Marci nostri ληίδες fugimus, quoties paullulum itinere decedere non intempestivis amœnitatibus admonebamur. Acres enim esse, non tristes, volebamus. Nec est, quod putes, me sub hac exceptione veniam postulare. Immo, quo magis intendam limam tuam, confitebor & ipsum me & contubernalis ab editione non abhorrire, si modo tu fortasse errori nostro album calculum adjeceris. Est enim plane aliquid edendum, atque utinam hoc potissimum, quod paratum est! (audis desidiæ votum) edendum autem ex pluribus causis:

sis: maxime quod libelli, quos emisimus, dicuntur in manibus esse, quamvis jam gratiam novitatis exuerint; nisi tamen auribus nostris bibliopola blandiuntur. Sed sane blandiantur, dum per hoc mendacium nobis studia nostra commendent. Vale.

III.

C. PLINIUS CANINIO RVFO SVO S.

Caninium occasione amœnitatum patriæ hortatur, ut omiſſa rei familiaris cura ſtudiis ſe litterarum & mortalitate vindicet.

Quid agit Comum, tuæ meæque deliciæ? quid ſuburbanum amœniſſimum? quid illa porticus, verna ſemper? quid *πλατάνων* opaciſſimus? quid Euripus viridis & gemmeus? quid ſubjectus & ſerviens lacus? quid illa mollis, & tamen ſolida, geſtatio? quid balineum illud, quod plurimus ſol implet & circumit? quid triclinia illa popularia? quid illa paucorum? quid cubicula diurna nocturna? Poſſidentne te, & per vices partiuntur? An, ut ſolebas, intentione rei familiaris obeundæ, crebris excuſionibus avocaris? Si te poſſident, felix beatusque es: ſin minus, unus ex multis. Quin tu (tempus eſt enim) humiles & ſordidas curas aliis mandas: & ipſe te in alto iſto pinguique ſeceſſu ſtudiis adſeris. Hoc ſit negotium tuum, hoc otium; hic labor, hæc quies: in

his vigilia, in his etiam somnus reponatur. Effin-
ge aliquid & excude, quod sit perpetuo tuum.
Nam reliqua rerum tuarum post te alium atque
alium dominum fortientur: hoc nunquam tuum
desinet esse, si semel cœperit. Scio quem animum,
quod horter ingenium: tu modo enitere, ut tibi
ipse sis tanti, quanti videberis aliis, si tibi fueris.
Vale.

IV.

C. PLINIUS POMPEIAE CELERINAE,
SOCRVI, S.

*Laudata rerum copia in villis socrus suae, & servorum
diligentia, illam ad sua praedia invitat.*

Quantum copiarum in Oriculano, in Narniensi,
in Carfulano, in Perusino tuo, in Narniensi
vero etiam balineum, ex epistolis meis (nam jam
tuis opus non est) una illa brevis & vetus sufficit.
Non, me hercule, tam mea sunt quæ mea sunt,
quam quæ tua. Hoc tamen differunt, quod solli-
citiùs & intentius tui me, quam mei excipiunt.
Idem fortasse eveniet tibi, si quando in nostra di-
verteris. Quod velim facias: primum ut perinde
nostris rebus, ac nos tuis, perfruaris: deinde, ut
mei expergiscantur aliquando, qui me secure ac
prope negligenter expectant. Nam mitium do-
minorum apud servos ipsa consuetudine metus exo-
lescit: novitatibus excitantur, probarique dominis
per alios magis quam per seipsos laborant. Vale.

V.

C. PLINIUS VOCONIO ROMANO
SVO S.

Mores subdolos M. Reguli caussidici Voconio ostendit.

Vidistine quemquam Marco Regulo timidiorem humilioremque post Domitiani mortem? sub quo non minora flagitia commiserat, quam sub Nerone, sed tectiora. Cæpit vereri, ne sibi irascerer: nec fallebatur; irascebar. Rustici Aruleni periculum foverat, exsultaverat morte: adeo ut librum recitaret publicaretque, in quo Rusticum infectatur, atque etiam STOICORVM SIMIAM appellat. Adjicit VITELLIANA CICATRICE STIGMOSVM. Agnoscis eloquentiam Reguli, Lacerat Herennium Senecionem tam intemperanter quidem, ut dixerit ei Metius Carus, Quid tibi cum meis mortuis? numquid ego aut Crasso aut Camerino molestus sum? quos ille sub Nerone accusaverat. Hæc me Regulus dolenter tulisse credebatur, ideoque etiam quum recitaret librum, non adhibuerat. Præterea reminiscebatur, quam capitaliter ipsum me apud centumviros laceffisset. Aderam Arionilla, Timonis uxori, rogatu Aruleni Rustici. Regulus contra. Nitebamur (nos) in parte causæ sententia Metii Modesti, optimi viri: is tunc in exsilio erat, a Domitiano relegatus. Ecce tibi Regulus, Quæro, inquit, Secunde, quid

de Modesto sentias. Vides, quod periculum, si respondissem, BENE: quod flagitium, si, MALE. Non possum dicere aliud tunc mihi, quam deos adfuisse. Respondebo, inquam, quid sentiam, si de hoc centumviri iudicaturi sunt. Rursus ille, Quæro, quid de Modesto sentias. Iterum ego, Solebant testes in reos, non in damnatos, interrogari. Tertio ille, Non jam quid de Modesto, sed quid de pietate Modesti sentias. Quæris, inquam, quid sentiam? At ego, ne interrogare quidem fas puto, de quo pronuntiatum est. Conticuit: me laus & gratulatio sequuta est; quod nec famam meam aliquo responso, utili fortasse, inhonesto tamen, læferam: nec me laqueis tam insidiosæ interrogationis involveram. Nunc ego conscientia exterritus apprehendit Cæcilium Celerem: mox Fabium Iustum rogat, ut me sibi reconcilient. Nec contentus, pervenit ad Spurinnam. Huic suppliciter (ut est, quum timet, abjectissimus) Rogo, mane videas Plinium domi: sed plane mane; neque enim diutius ferrè sollicitudinem possum; & quoquo modo efficias, ne mihi irascatur. Evigilaveram. Nuntius a Spurinna; Venio ad te. Immo ego, Ad te. Coimus in porticum Liviæ, quum alter ad alterum tenderemus. Exponit Reguli mandata, addit preces suas, ut decebat optimum virum pro dissimillimo, prece. Cui ego, Dispicias ipse, quid renuntiandum Règulo putes. Te decipi a me non oportet. Exspecto Mauricum (nondum enim ab exilio venerat) ideo nihil alterutram in
par-

partem respondere tibi possum, facturus quicquid ille decreverit. Illum enim esse hujus consilii ducem, me comitem, decet. Paucos post dies ipse me Regulus convenit in pratoris officio: illuc me persequutus secretum petit. Ait, timere se, ne animo meo penitus hæreret, quod in centumvirali judicio aliquando dixisset, quum responderet mihi & Satrio Raso, SATRIVS, (&) CVI EST CVM CICERONE AEMVLATIO, ET CONTENTVS NON EST ELOQVENTIA SECVLI NOSTRI. Respondi, nunc me intelligere maligne dictum, quia ipse confiteretur: ceterum potuisse honorificum existimari. Est enim, inquam, mihi cum Cicerone æmulatio, nec sum contentus eloquentia seculi nostri. Nam stultissimum credo, ad imitandam non optima quæque proponere. Sed tu, qui hujus judicii meministi, cur illius oblitus es, in quo me interrogasti, quid de Metii Modesti pietate sentirem? Expalluit notabiliter, quamvis palleat semper. Hesitabundus inquit, Interrogavi, non ut tibi nocerem, sed ut Modesto. Vide hominis crudelitatem, qui se non dissimulet exfuli nocere voluisse. Subjuxit egregiam causam, Scripsit, inquit, in epistola quadam, quæ apud Domitianum recitata est, REGVLVS OMNIVM BIPEDVM NEQVISSIMVS, quod quidem Modestus verissime scripserat. Hic fere nobis sermonis terminus. Neque enim volui progredi longius, ut mihi omnia libera servarem, dum Mauricus venit. Nec me præterit esse Regulum *δυναταίετον*. Est enim

enim locuples, factiosus; curatur a multis, time-
tur a pluribus, quod plerumque fortius amore
est. Potest tamen fieri, ut hæc concussa laban-
tur. Nam gratia malorum tam infida est, quam
ipsi. Verum, ut idem sapius dicam, exspecto
Mauricum. Vir est gravis, prudens, multis ex-
perimentis eruditus, & qui futura possit ex præ-
teritis providere. Mihi & tentandi aliquid &
quiescendi illo auctore ratio constabit. Hæc tibi
scripsi, quia æquum erat, te pro amore mutuo non
solum omnia mea facta dictaque, verum etiam
consilia cognoscere. Vale.

VI.

C. PLINIUS CORN. TACITO
SVO S.

*Tacitum monet, ipsum exemplo suo in silvis posse stris-
dere & venari percommode.*

Ridebis, & licet, rideas. Ego ille, quem nosti,
apros tres, & quidem pulcherrimos cepi.
Ipsæ? inquis. Ipse: non tamen ut omnino ab in-
ertia mea & quiete discederem. Ad retia sedebam:
erant in proximo, non venabulum aut lancea, sed
stilus & pugillares. Meditabar aliquid enotabam-
que, ut si manus vacuas, plenas tamen ceras repor-
tarem. Non est, quod contemnas hoc studendi
genus. Mirum est, ut animus agitatione motu-
que corporis excitetur. Jam undique silvæ & so-
litude, ipsumque illud silentium, quod venationi
da-

datur, magna cogitationis incitamenta sunt. Proinde quum venabere, licebit, auctore me, ut panarium & lagunculam, sic etiam pugillares feras. Experieris non Dianam magis montibus, quam Minervam inerrare. Vale.

VII.

C. PLINIUS OCTAVIO RVFO
SVO S.

Negat roganti Octavio, se posse contra Bæticos adesse, quos semper defenderit. Dein Octavii carmina desiderat.

Vide, in quo me fastigio collocaris, quum mihi idem potestatis idemque regni dederis, quod Homerus Jovi optimo maximo

Τῷ δ' ἕτερον μὲν ἔδωκε πατρὶς, ἕτερον δ' ἀνένυσεν.

Nam ego quoque simili nutu ac renutu respondere voto tuo possum. Etenim sicut fas est mihi, præfertim te exigente, excusare Bæticis contra unum hominem advocationem: ita nec fidei nostræ, nec constantiæ, quam diligis, convenit adesse contra provinciam, quam tot officiis, tot laboribus, tot etiam periculis meis aliquando devinxerim. Tenebo ergo hoc temperamentum, ut ex duobus, quorum alterum petis, eligam id potius, in quo non solum studio tuo, verum etiam iudicio satisfaciam. Neque enim tantopere mihi considerandum est, quid vir optimus in præsentia velis, quam quid

semper sis probaturus. Me circa idus Octobres spero Romæ futurum, eademque hæc præsentem quoque tua meaque fide Gallo confirmaturum: cui tamen nunc jam licet spondeas de animo meo,

Ἡ, καὶ κινῆσαι ἐν ὀφθαλμοῖς νεύσει Κρονίων.

Cur enim non usquequaque Homericis versibus agam tecum? quatenus tu me tuis agere non pateris: quorum tanta cupiditate ardeo, ut videar mihi hac sola mercede posse corrumpi, ut vel contra Baticos adsim. Pæne præterii, quod minime prætereundum fuit, accepisse me caryotas optimas, quæ nunc cum ficis & boletis certandum habent. Vale.

VIII.

C. PLINIVS POMPEIO SATVRNINO
SVO S.

Petit emendationem orationis in patria habitæ, quum bibliorhecæ dicasset, & alimenta ingenuis decrevisset: de cujus edicione sollicitius disquirat.

Peropportune mihi redditæ sunt litteræ tuæ, quibus flagitabas, ut tibi aliquid ex scriptis meis mitterem, quum ego id ipsum destinassem. Addidisti ergo calcaria sponte currenti, pariterque & tibi veniam recusandi laboris, & mihi exigendi verecundiam sustulisti. Nam nec me timide uti decet eo, quod oblatum est: nec te gravari, quod depoposcisti. Nec est tamen, quod ab homine defidioso aliquid novi operis exspectes. *Petiturus sum*

sum enim, ut rursus vaces sermoni, quem apud
 municipales meos habui, bibliothecam dedicaturus.
 Memini quidem, te jam quædam adnotasse, sed
 generaliter: ideo nunc rogo, ut non tantum uni-
 versitati ejus attendas, verum etiam particulas, qua
 soles lima, persequaris. Erit enim & post emen-
 dationem liberum nobis vel publicare vel continere.
 Quin immo fortasse hanc ipsam cunctationem nos-
 tram in alterutram sententiam emendationis ratio
 deducet, quæ aut indignum editione, dum sæ-
 pius retractat, inveniet: aut dignum, dum id
 ipsum experitur, efficiet. Quamquam hujus cun-
 ctationis meæ causæ non tam in scriptis, quam
 in ipso materiæ genere consistunt. Est enim
 paullo quasi gloriosius & elatius. Onerabit hoc
 modestiam nostram, etiam si stilus ipse fuerit pres-
 sus demissusque, propterea quod cogimur cum de
 munificentia parentum nostrorum, tum de nostra
 disputare. Anceps hic & lubricus locus est, etiam
 quum illi necessitas lenocinatur. Etenim si alie-
 næ quoque laudes parum æquis auribus accipi
 solent, quam difficile est obtinere, ne molesta videat-
 ur oratio de se aut de suis differentis? Nam
 cum ipsi honestari, tum aliquanto magis gloriæ
 ejus prædicationique invidemus: atque ea demum
 recte facta minus detorqueamus & carpimus, quæ
 in obscuritate & silentio reponuntur. Qua ex
 causa sæpe ipse mecum, nobisne tantum, quid-
 quid illud est, composuisse, an & aliis debeamus,
 ut nobis? Admonet istud quoque, quod pleraque,

quæ sunt agenda rei necessaria, eadem peracta nec utilitatem parem nec gratiam retinent. Ac, ne longius exempla repetamus, quid utilius fuit quam munificentia rationem etiam stilo prosequi? Per hoc enim adsequeremur, primum ut honestis cogitationibus immoraremur: deinde ut pulcritudinem illarum longiore tractatu pervideremus: postremo, ut subita largitionis comitem pœnitentiam caveremus. Nascebatur ex his exercitatio quædam contemnendæ pecuniæ. Nam quum omnes homines ad custodiam ejus natura restrinxerit; nos contra multum ac diu pensitatus amor liberalitatis communibus avaritiæ vinculis eximebat: tantoque laudabilior munificentia nostra fore videbatur, quod ad illam non impetu quodam, sed consilio trahebamur. Accedebat his causis, quod non ludos aut gladiatores, sed annuos sumtus in alimenta ingenuorum pollicebamur. Oculorum porro & aurium voluptates adeo non egent commendatione, ut non tam incitari debeant oratione, quam reprimi. Ut vero aliquis libenter educationis tedium laboremque suscipiat, non præmiis modo, verum etiam exquisitis adhortationibus impetrandum est. Nam si medici salubres, sed voluptate carentes cibos, blandioribus alloquiis prosequuntur; quanto magis decuit publice consulentem, utilissimum munus, sed non perinde populare, comitate orationis inducere? præsertim quum enitendum haberemus, ut quod parentibus datur, & orbis probaretur, honoremque pau-

paucorum ceteri patienter & expectarent & mere-
rentur. Sed ut hunc communibus magis com-
modis quam privatae jactantiae studebamus, quum
intentionem adfectumque muneri nostri velle-
mus intelligi; ita nunc in ratione edendi vere-
mur, ne forte non aliorum utilitatibus, sed pro-
priae laudi servisse videamur. Præterea memi-
nimus, quanto majore animo honestatis fructus
in conscientia, quam in fama, reponatur. SE-
QVI enim GLORIA, NON APPETI, DE-
BET: nec, si casu aliquo non sequatur, ideo
quod gloriam non meruit, minus pulcrum est.
Ii vero, qui benefacta sua verbis adornant, non
ideo prædicare, quia fecerint, sed ut prædicarent,
fecisse creduntur. Sic, quod magnificum referente
alio fuisset, ipso qui gesserat recensente, vane-
scit. Homines enim quum rem destruere non
possunt, jactationem ejus incessunt. Ita si silen-
da feceris, factum ipsum: si laudanda, quod
non sileas ipse, culpatur. Me vero peculiaris
quædam impedit ratio. Etenim hunc ipsum
sermonem non apud populum, sed apud decu-
riones habui; nec in propatulo, sed in curia.
Vereor ergo, ut sit satis congruens, quum in di-
cendo adstantionem vulgi acclamationemque
desugerim; nunc eadem illa editione festari:
quumque plebem ipsam, cui consulebatur, limine
curiæ parietibusque disereverim, ne quam in
speciem ambitionis inciderem, nunc eos etiam,
ad quos ex munere nostro nihil pertinet præter
exem-

exemplum, velut obvia ostentatione conquirere. Habes cunctationis meae causas: obsequar tamen consilio tuo, cujus mihi auctoritas pro ratione sufficit. Vale.

IX.

C. PLINIVS MINVTIO FVNDA-
NO SVO S.

*Hortatur ad secessum, propter studia & Innocentiam
urbanae vitae praefereendum.*

Mirum est, quam singulis diebus in urbe ratio aut constet aut constare videatur, pluribus junctisque non constet. Nam, si quem interrogas, Hodie quid egisti? respondeat, Officio toga virilis interfui; sponsalia aut nuptias frequentavi; ille me ad signandum testamentum, ille in advocacionem, ille in consilium rogavit. Hac quo die feceris, necessaria; eadem, si quotidie fecisse te reputes, inania videntur, multo magis quam secesseris. Tunc enim subit recordatio, quot dies quam frigidis rebus absumsi! Quod evenit mihi postquam in Laurentino meo aut lego aliquid, aut scribo, aut etiam corpori vaco, cujus sulturis animus sustinetur. Nihil audio quod audisse, nihil dico quod dixisse poeniteat: nemo apud me quemquam (sinistris sermonibus) carpit; neminem ipse reprehendo, nisi unum me, quum parum commode scribo: nulla spe, nullo timore
sol.

sollicitor, nullis rumoribus inquietor. Mecum tantum & cum libellis loquor. O rectam sinceramque vitam! o dulce otium, honestumque, ac pane omni negotio pulcrius! o mare, o litus, verum secretumque *μυστήριον*! quam multa inventis, quam multa dictatis! Proinde tu quoque strepitum istum inanemque discursum, & multum ineptos labores, ut primum fuerit occasio, relinque, teque studiis vel otio trade. Satius est enim, ut Attilius noster eruditissime simul & facetissime dixit, otiosum esse, quam nihil agere. Vale.

X.

C. PLINIUS ATRIO CLEMENTI
SVO S.

Euphratem philosophum laudat, quem ut audiat Atrius hortatur, dolereque non crebrius se per occupationes illum audire posse.

Si quando urbs nostra liberalibus studiis floruit, nunc maxime floret. Multa claraque exempla sunt. Suffecerit unum, Euphrates philosophus. Hunc ego in Syria, quum adolescentulus militarem, penitus & domi inspexi, amarique ab eo laboravi, etsi non erat laborandum. Est enim obvius & expositus, plenusquo humanitate quam præcipit. Atque utinam sic ipse, quam spem tunc ille de me concepit, impleverim, ut ille multum

tum virtutibus suis addidit! at ego nunc illas miror, quia magis intelligo: quamquam ne nunc quidem satis intelligo. Ut enim de pictore, sculptore, fictore, nisi artifex judicare; ita, nisi sapiens, non potest perspicere sapientem. Quantum mihi tamen cernere datur, multa in Euphrate sic eminent & elucēt, ut mediocriter quoque doctos advertant & adficient. Disputat subtiliter, graviter, ornate; frequenter etiam Platonice illam sublimitatem & latitudinem effingit. Sermo est copiosus & varius: dulcis in primis, & qui repugnantes quoque ducat & impellat. Ad hoc, proceritas corporis, decora facies, demissus capillus, ingens & cana barba. Quæ licet fortuita & inania putentur, illi tamen plurimum venerationis adquirunt. Nullus horror in cultu, nulla tristitia, multum severitatis: reverearis occursum, non reformides. Vitæ sanctitas summa, comitas par. Insectatur vitia, non homines: nec castigat errantes, sed emendat. Sequaris monentem attentus & pendens: & persuadere tibi, etiam quum persuaserit, cupias. Jam vero liberi tres, duo mares, quos diligentissime instituit. Socer Pompejus Julianus, cum cetera vita, tum vel hoc uno magnus & clarus, quod ipse provinciæ princeps inter altissimas condiciones generum, non honoribus principem, sed sapientia, elegit. Quamquam quid ego plura de viro, quo mihi frui non licet? An ut magis angar, quod non licet? Nam distringor officio ut maximo, sic molestissimo. Sedeo pro tribunali, subnoto libellos,

con-

conficio tabulas: scribo plurimas, sed illitteratissimas litteras. Soleo nonnunquam (nam id ipsum quando contingit!) de his occupationibus apud Euphratem queri. Ille me consolatur; adfirmat etiam esse hanc philosophia, & quidem pulcherrimam partem, agere negotium publicum, cognoscere, judicare, promere & exercere iustitiam; quaeque ipsi doceant, in usu habere. Mihi tamen hoc unum non persuadet, satius esse ista facere, quam cum illo dies totos audiendo discendoque consumere. Quo magis te, cui vacat, hortor, quam in urbem proxime veneris (venias autem ob hoc maturius) illi te exponendum limandumque permittas. Neque enim ego (ut multi) invideo aliis bonum, quo ipse careo; sed contra sensum quemdam voluptatemque percipio, si ea, quae mihi denegantur, amicis video superesse. Vale.

XI.

C. PLINIUS FABIO IVSTO SVO S.

De infrequentia epistolarum exoptulas.

Olim nullas mihi epistolas mittis. Nihil est, inquis, quod scribam. At hoc ipsum scribe, nihil esse quod scribas: vel solum illud, unde incipere priores solebant, **SI VALES, BENE EST; EGO VALEO.** Hoc mihi sufficit; est enim maximum. Ludere me putas? Serio peto. Fac sciam quid agas: quod sine sollicitudine summa nescire non possum. Vale.

XII.

XII.

C. PLINIUS CALESTRIO TIR. SVO S.

Deflet Corelii voluntariam mortem, qua rectorem vitae suæ & optimum amicum amiserit.

Iacturam gravissimam feci, si iactura dicenda est tanti viri amissio. Decessit Corellius Rufus, & quidem sponte: quod dolorem meum exulcerat: est enim luctuosissimum genus mortis, quæ non ex natura, nec fatalis videtur. Nam utcumque in illis, qui morbo finiuntur, magnum ex ipsa necessitate solatium est; in iis vero, quos accersita mors aufert, hic insanabilis dolor est, quod creduntur potuisse diu vivere. Corellium quidem summa ratio, quæ sapientibus pro necessitate est, ad hoc consilium compulsi; quamquam plurimas vivendi causas habentem, optimam conscientiam, optimam famam, maximam auctoritatem; præterea filiam, uxorem, nepotem, sorores, interque tot pignora, veros amicos. Sed tam longa, tam iniqua valetudine conflictabatur, ut hæc tanta pretia vivendi mortis rationibus vincerentur. Tertio & tricesimo anno (ut ipsum prædicantem audiebam) pedum dolore correptus est. Patris hic illi; nam plerumque morbi quoque per successiones quasdam, ut alia, traduntur. Hunc abstinentia, sanctitate, quoad viridis ætas, vicit & fregit: novissime cum senectute ingravescentem, viribus animi sustinebat. Cum quidem incredibiles cruciatus & indignissima tormenta pateretur, (Jam enim dolor non pe-
di-

abus solis, ut prius, infidebat, sed omnia membra
 pervagabatur,) veni ad eum Domitiani temporibus,
 in suburbano jacentem. Servi e cubiculo recesserunt.
 Habebat enim hoc moris, quoties intrasset fidelior
 amicus: quin etiam uxor (quamquam omnis secreti
 capacissima) digrediebatur. Circumtulit oculos, &
 Cur, inquit, me putas hos tantos dolores tamdiu
 sustinere? ut, scilicet, isti latroni vel uno die
 superlim. Dedisses huic animo par corpus, fecisset
 quod optabat. Adfuit tamen deus voto, cuius ille
 compos, ut jam securus liberque moriturus, multa
 illa vita, sed minora, retinacula abruptit. Increverat
 valetudo, quam temperantia mitigare tentavit; perseverantem
 constantia fugit. Jam dies alter, tertius, quartus,
 abstinebat cibo. Misit ad me uxor ejus Hispulla
 communem amicum C. Geminium cum tristissimo
 nuntio, destinasse Corellium mori: nec aut suis aut
 filia precibus flecti; solum superesse me, a quo
 revocari posset ad vitam. Cucurri: perveneram in
 proximum, quum mihi ab eadem Hispulla Iulius
 Atticus nuntiat, nihil jam ne me quidem impetraturum:
 tam obstinate magis ac magis induruisse. Dixerat
 sane medico admoventi cibum, *νεκρονα*, quæ vox
 quantum admirationis in animo meo, tantum desiderii
 reliquit. Cogito, quo amico, quo viro caream. Implevit
 quidem annum septimum & sexagesimum, quæ ætas
 etiam robustissimis satis longa est: scio. evasit
 perpetuam valetudinem: scio. decessit superstitibus
 suis, florente republica, quæ illi omnibus

bus suis carior erat: & hoc scio. Ego tamen, tanquam & juvenis, & fortissimi, morte doleo: doleo autem (licet me imbecillum putes) meo nomine. Amisi enim, amisi vitæ meæ testem, rectorem, magistrum. In summa, dicam, quod recenti dolore contubernali meo Calvisio dixi; Vereor ne negligentius vivam. Proinde adhibe solatia mihi: non hæc, SENEX ERAT, INFIRMVS ERAT, (hæc enim novi) sed nova aliqua, sed magna, quæ audierim nunquam, legerim nunquam. Nam quæ audivi, quæ legi, sponte succurrunt, sed tanto dolore superantur. Vale.

XIII.

C. PLINIUS SOSIO SENECONI
SVO S.

Et ingeniorum suis temporibus proventum laudas, & auditorum negligentiam vituperas.

Magnum proventum poetarum annus hic attulit. Toto mense Aprili nullus fere dies, quo non recitaret aliquis. Juvat me quod vigent studia, proferunt se ingenia hominum & ostentant: tametsi ad audiendum pigre coñtur. Plerique in stationibus sedent, tempusque audiendi fabulis conterunt, ac subinde sibi nuntiari jubent, an jam recitator intraverit, an dixerit præfationem, an ex magna parte eolverit librum: tum demum, ac tunc quoque lente cunctanterque, veniunt.

unt: nec tamen permanent, sed ante finem recedunt, alii dissimulanter & furtim, alii simpliciter & libere. At hercule memoria parentum Claudium Casarem ferunt, quum in palatio spatiaeretur, audissetque clamorem, causam requisisse; quumque dictum esset, recitare Nonianum, subitum recitanti inopinatumque venisse. Nunc otiosissimus quisque multo ante rogatus, & identidem admonitus, aut non venit, aut, si venit, queritur se diem, quia non perdidit, perdidisse. Sed tanto magis laudandi probandique sunt, quos a scribendi recitandique studio hæc auditorum vel desidia vel superbia non retardat. Equidem prope nemini defui. Erant sane plerique amici. Neque enim quisquam est fere, qui studia, ut non simul & nos amet. His ex causis longius, quam destinaveram, tempus in urbe consumsi. Possum jam repetere secessum, & scribere aliquid quod non recitem; ne videar, quorum recitationibus adfui, non auditor fuisse, sed creditor. Nam ut in ceteris rebus, ita in audiendi officio perit gratia, si repositur. Vale.

XIV.

C. PLINIVS IVNIO MAURICO SVO S.

Maurico suadet, ut fratris filiam despondeat Aciliano, quem diligentissime commendat.

Petis, ut fratris tui filia prospiciam maritum; quod merito mihi potissimum injungis. Scis enim quantopere summum illum virum suspexerim
di-

dilexerimque: quibus ille adolescentiam meam exhortationibus foverit, quibus etiam laudibus, ut laudandus viderer, effecerit. Nihil est quod a te mandari mihi aut majus aut gratius, nihil quod honestius a me suscipi possit, quam ut eligam juvenem, ex quo nasci nepotes Aruleno Rustico deceat. Qui quidem diu quærendus fuisset, nisi paratus & quasi provisus esset Minutius Acilianus: qui me ut juvenis juvenem (est enim minor pauculis annis) familiarissime diligit, reveretur ut senem. Nam ita a me formari & institui cupit, ut ego a vobis solebam. Patria est ei Brixia, ex illa nostra Italia, quæ multum adhuc verecundiæ, frugalitatis, atque etiam rusticitatis antiquæ retinet ac servat. Pater Minutius Macrinus, equestris ordinis princeps, quia nihil altius voluit: adlectus a divo Vespasiano inter prætorios, honestam quietem huic nostræ, ambitioni dicam an dignitati? constantissime prætulit. Habet aviam maternam Serranam Proculam, e municipio Patavino. Nosti loci mores. Serrana tamen Patavinis quoque severitatis exemplum est. Contigit & avunculus ei P. Acilius, gravitate, prudentia, fide prope singulari. In summa, nihil erit in domo tota, quod non tibi, tanquam in tua, placeat. Aciliano vero ipsi plurimum vigoris & industriæ, quamquam in maxima verecundia. Quæsturam, tribunatum, præturam honestissime percucurrit, ac jam pro se tibi necessitatem ambiendi remisit. Est illi facies liberalis, multo sanguine, multo rubore suffusa: est ingenium

genua totius corporis pulchritudo, & quidam senatorius decor. Quæ ego nequaquam arbitror negligenda. Debet enim hoc castitati puellarum quasi præmium dari. Nescio, an adjiciam, esse patri ejus amplas facultates. Nam quum imaginor vos, quibus quærimus generum, silendum de facultatibus puto: quum publicos mores atque etiam leges civitatis intueor, quæ vel in primis cænis hominum spectandos arbitrantur, ne id quidem prætereundum videtur. Et sane de posteris, & his pluribus, cogitanti, hic quoque in conditionibus deligendis ponendus est calculus. Tu fortasse me putes indulgisse amori meo, supraque ista, quam res patitur, sustulisse: at ego fide mea spondeo, futurum, ut omnia longe ampliora, quam a me prædicantur, invenias. Dili- go quidem adolescentem ardentissime, sicut meretur: sed hoc ipsum amantis est, non onerare eum laudibus. Vale.

XV.

C. PLINIUS SEPTICIO CLARO
SVO S.

Septicium, qui ad cœnam vocatus non venerat, in jus damni dati jocabundus vocat.

Heus tu, promittis ad cœnam, nec venis, dicitur jus, ad assem impendium reddes, nec id modicum. Paratæ erant lactuæ singulæ, cochlear

chilæ ternæ, ova bina, alica cum mulso & nive, (nam hanc quoque computabis, immo hanc in primis, quæ perit in ferculo) olivæ Bæticæ, cucurbitæ, bulbi, alia mille non minus lauta. Audisses comedum, vel lectorem, vel lyristen, vel quæ mea liberalitas, omnes. At tu apud nescio quem, ostrea, vulvas, echinos, Gaditana maluisti. Dabis pœnas, non dico quas. Dure fecisti: invidisti, nescio an tibi, certe mihi, sed tamen & tibi. Quantum nos lussemus, rissemus, studuissemus! Potes apparatus cœnare apud multos: nusquam hilarius, simplicius, incautius. In summa, experire. Et nisi postea te aliis potius excusaveris, mihi semper excusa. Vale.

XVI.

C. PLINIUS EVRICIO SVO S.

Saturnini stilum elegantissimum laudat, ejusque libros, ut legantur, commendat.

Amabam Pompejum Saturniam, hunc dico nostrum: laudabamque ejus ingenium, etiam antequam scirem, quam varium, quam flexibile, quam multiplex esset: nunc vero totum me tenet, habet, possidetque. Audivi causas agentem acriter & ardentem, nec minus polite & ornate: sive meditata sive subita proferret. Ad sunt aptæ crebræque sententiæ, gravis & decora constructio, sonantia verba & antiqua. Omnia hæc
mire

mire placent, cum impetu quodam & flumine præ-
 vehuntur; placent, si retractentur. Senties quod
 ego, quum orationes ejus in manus sumseris; quas
 facile cuilibet veterum, quorum est æmulus, com-
 parabis. Idem tamen in historia (tibi) magis satis-
 faciet vel brevitate, vel luce, vel suavitate, vel splen-
 dore etiam & sublimitate narrandi. Nam in con-
 cionibus eadem, quæ in orationibus, vis est;
 pressior tamen, & circumscriptior, & adductior.
 Præterea facit versus, quales Catullus (meus) aut
 Calvus. Quantum illis leporis, dulcedinis, ama-
 ritudinis, amoris! Inferit sane, sed data opera mol-
 lius leniusque, duriusculos quosdam: & hoc, quasi
 Catullus (meus) aut Calvus. Legit mihi nuper
 epistolas, quas uxoris esse dicebat. Plautum vel Te-
 rentium metro solutum legi credidi; quæ sive uxo-
 ris sunt, ut affirmat, sive ipsius, ut negat, pari glo-
 ria dignus est, qui aut illa componat, aut uxorem
 quam virginem accepit, tam doctam politamque
 reddiderit. Est ergo mecum per diem totum
 eundem antequam scribam, eundem quum scrip-
 eundem etiam quum remittor, non tamquam eun-
 dem, lego. Quod te quoque, ut facias, & hortor &
 moneo. Neque enim debet operibus ejus obesse,
 quod vivit. An si inter eos, quos numquam vidi-
 nus, florisset, non solum libros ejus, verum etiam
 imagines conquireremus; ejusdem nunc honor
 præsentis & gratia, quasi satietate, languescet?
 At hoc pravum malignumque est, non admirari
 hominem admiratione dignissimum, quia videre,

alloqui, audire, complecti, nec laudare tantum,
verum etiam amare contingit. Vale.

XVII.

C. PLINIUS CORN. TITIANO SVO S.

Capitonem commendat, quod mortuo amico statuam posuerit, & clarorum hominum imagines domi habeat.

Est adhuc curæ hominibus fides & officium: sunt qui defunctorum quoque amicos agant, Titinius Capito ab imperatore nostro impetravit, ut sibi liceret statuam L. Syllani in foro ponere. Pulcrum & magna laude dignum, amicitia principis in hoc uti, quantumque gratia valeas, aliorum honoribus experiri. Est omnino Capitoni in usu claros viros colere. Mirum est, qua religione, quo studio imagines Brutorum, Cassiorum, Catonum, domi, ubi potest, habeat. Idem clarissimi ejuoque vitam egregiis carminibus exornat. Scias ipsum plurimis virtutibus abundare, qui alienas sic amat. Redditus est L. Syllano debitus honor, cujus immortalitati Capito prospexit pariter & suæ. Neque enim magis decorum & insigne est, statuam in foro populi Romani habere, quam ponere. Vale.

XVIII.

C. PLINIUS SVETONIO TRANQVILLO

SVO S.

Suetonio actionem ex somnii monitu dissuadenti, de somniorum etiam contrario eventu respondet: saltem stropham aliquam pollicetur.

Scribis, te perterritum somnio vereri, ne quid adversi in actione patiaris: rogas, ut dilationem petam, & pauculos dies, certe proximum excusum. Difficile est: sed experiar,

- - καὶ γὰρ τ' ὄναρ ἐκ Διὸς ἐστίν.

Refert tamen, eventura soleas, a contraria somniare. Mihi reputanti somnium meum, istud quod times tu, egregiam actionem portendere videtur. Susceperam causam Julii Pastoris, quum mihi quiescenti visa est focrus mea advoluta genibus, ne agerem, obsecrare. Et eram acturus, adolescentulus adhuc: eram in quadruplici iudicio, eram contra potentissimos civitatis, atque etiam Cæsaris amicos: quæ singula excutere mentem mihi post tam triste somnium poterant. Egi tamen, λογιστάμενος illud,

Εἰς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνασθαι περὶ πατρῆς.

Nam mihi patria (& si quid carius patria) fides videbatur. Prospere cessit: atque adeo illa actio mihi aures hominum, illa januam famæ patefecit.

B 2

Proz

Proinde dispice, an tu quoque sub hoc exemplo somnium istud in bonum veritas: aut, si tutius putas, illud cautissimi cujusque præceptum, QVOD DVBITAS, NE FECERIS; id ipsum rescribe. Ego aliquam stropham inveniam: agamque causam tuam, ut ipsam agere, quum tu voles, possis. Est enim sane alia ratio tua, alia mea fuit. Nam iudicium centumvirale differri nullo modo; istud ægre quidem, sed tamen potest. Vale.

XIX.

C. PLINIVS ROMANO FIRMO
SVO S.

Firmo, municipi suo, trecenta sestertia offert ad censum equestrem explendum.

Municeps tu meus, & condiscipulus, & ab inunte ætate contubernalis: pater tuus & matris & avunculo meo, mihi etiam, quantum ætatis diversitas passa est, familiaris: magnæ & graves causæ, cur suscipere & augere dignitatem tuam debeam. Esse autem tibi centum millium censum satis indicat, quod apud nos decurio es. Igitur, ut te non decurione solum, verum etiam equite Romano perfruamur, offero tibi ad implendas equestres facultates CCC millia nummum. Te memorem hujus muneris amicitia nostræ diuturnitas spondet. Ego ne illud quidem admonero, quod admonere deberem, nisi te scirem sponte factu-

facturum, ut dignitate a me data quam modestissime utare. Nam sollicitius custodiendus est honor, in quo etiam beneficium amici tuendum est. Vale.

XX.

C. PLINIUS COR. TACITO SVO S.

Tacitum consulit, an amplum & copiosum dicendi genus, an brevius & circumscriptius magis probeat.

Frequens mihi disputatio est cum quodam docto homine & perito, cui nihil æque in causis agendis ut brevitatis placet. Quam ego custodiendam esse confiteor, si causa permittat. Alioquin prævaricatio est, transire dicenda; prævaricatio etiam, cursim & breviter attingere, quæ sint inculcanda, infingenda, repetenda. Nam plerisque longiore tractu vis quædam & pondus accedit. Utque corpori ferrum, sic oratio animo non ista magis quam mora imprimitur. Hic ille mecum auctoritatibus agit, ac mihi ex Græcis orationes Lyssiæ ostentat: ex nostris Gracchorum Catonisque, quorum sane plurimæ sunt circumcisæ & brevès: ego Lyssiæ Demosthenem, Aeschinem, Hyperidem, multosque præterea; Gracchis & Catoni, Pollio-nem, Cæsarem, Cælium, in primis Marcum Tul-lium, oppono, cujus oratio optima fertur esse, quæ maxima. Et, hercule, ut aliæ bonæ res, ita bonus liber melior est quisque quo major. Vides, ut

statuas, signa, picturas, hominum denique multorumque animalium formas, arborum etiam, si modo sint decoræ, nihil magis quam amplitudo commendet: idem orationibus evenit: quin etiam voluminibus ipsis auctoritatem quamdam & pulcritudinem adiicit magnitudo. Hæc ille, multaque alia, quæ a me in eandem sententiam solent dici, ut est in disputando incomprehensibilis & lubricus, ita eludit ut contendat, hos ipsos, quorum orationibus nitar, pauciora dixisse quam ediderint. Ego contra puto. Testes sunt multæ multorum orationes, & Ciceronis pro Murena, pro Vareno: in quibus brevis & nuda quasi subscriptio quorundam criminum solis titulis indicatur. Ex his apparet, illam permulta dixisse; quum ederet, omisisse. Idem pro Cluentio ait, se totam causam veteri instituto solum perorasse, & pro Cornelio quadriduo egisse: ne dubitare possimus, quæ per plures dies, ut necesse erat, latius dixerit, postea recisa ac purgata, in unum librum, grandem quidem, unum tamen, coarctasse. At aliud est actio bona, aliud oratio. Scio nonnullis ita videri, sed ego (forsitan fallor) persuasum habeo, posse fieri, ut sit actio bona, quæ non sit bona oratio: non posse non bonam actionem esse, quæ sit bona oratio. Est enim oratio actionis exemplar, & quasi *ειρηνημον*. Ideo in optima quaque mille figuras extemporales invenimus: in his etiam, quas tantum editas scimus, ut in Verrem, **ARTIFICEM QVEMNAM? RECTE ADMONES. POLYCLETVM ESSE DICENTE.**

CEBANT. Sequitur ergo, ut actio sit absolutissima, quæ maxime orationis similitudinem expresserit, si modo justum & debitum tempus accipiat: quod si negetur, nulla orationis, maxima iudicis culpa est. Adfunt huic opinioni meæ leges, quæ longissima tempora largiuntur, nec brevitatem dicentibus, sed copiam, hoc est, diligentiam, faciunt: quam præstare, nisi in angustiis causis, non potest brevitatis. Adjiciam, quod me docuit usus, magister egregius; frequenter egi, frequenter iudicavi, frequenter in consilio fui. Aliud alios movet; ac plerumque parvæ res maxime trahunt. Varia sunt hominum iudicia, variæ voluntates: inde qui eandem causam simul audierunt, sæpe diversam, interdum idem, sed ex diversis animi motibus sentiunt. Præterea suæ quisque inventioni favet, & quasi fortissimum complectitur, quum ab alio dictum est, quod ipse prævidit. Omnibus ergo dandum est aliquid quod teneant, quod agnoscant. Dixit aliquando mihi Regulus, quum simul adessemus, Tu omnia, quæ sunt in causa, putas exsequenda: ego jugulum statim video, hunc premo. (Premit sane quod eligit, sed in eligendo frequenter errat.) Respondi, posse fieri, ut genu esset, aut tibia, aut talus, ubi ille jugulum putaret. At ego, inquam, qui jugulum percipere non possum, omnia pertento, omnia experior, πάντα denique λίσσω πάντα. Utque in agricultura non vineas tantum, verum etiam arbuta, nec arbuta tantum, verum etiam campos curo & exerceo.

erceo: utique in ipsis campis non far aut siliginem
solam, sed ordeum, fabam, ceteraque legumina se-
ro: sic in actione plura quasi semina latius spargo,
ut, quæ provenerint, colligam. Neque enim mi-
nus imperspicua, incerta fallaciaque sunt iudicium
ingenia, quam tempestatum terrarumque. Nec
me præterit, summum oratorem Periclem sic a
comico Eupolide laudari,

- - - πρὸς δὲ γ' αὖ τάτω τάχ' ἢ

Πειθῶ τις ἐπικαίθητο τοῖσι χεῖλεσιν.

ὄντως ἐκίλει, καὶ μόνος τῶν ῥητόρων

Τὸ κέντρον ἰγκατέλαπε τοῖς ἀκρωμίοις.

Verum huic ipsi Pericli nec illa πειθῶ, nec illud
ἐκίλει brevitate, vel velocitate, vel utraque (diffe-
runt enim) sine facultate summa contigisset. Neque
delectare, persuadere, copiam dicendi spatiumque
desiderant: relinquere vero aculeum in audien-
tium animis is demum potest, qui non pungit,
sed infigit. Adde, quæ æque de eodem Pericle
comicus alter,

Ἡραπτ', ἐβρόντα, ξυνεκίκα τὴν Ἑλλάδα.

Non enim amputata oratio, & abscissa, sed lata, &
magnifica, & excelsa tonat, fulgurat, omnia deni-
que perturbat ac miscet. Optimus tamen modus
est: quis negat? sed non minus non servat mo-
dum, qui infra rem, quam qui supra: qui adstri-
ctius, quam qui effusius dicit. Itaque audis fre-
quenter, ut illud **IMMODICE ET REDYNDAN-**

TER,

TER, ita hoc JEJUNE ET INFIRME. Alius excessisse materiam, alius dicitur non impleffe: æque uterque, sed ille imbecillitate, hic viribus peccat: Quod certe etſi non limatiõis, majoris tamen ingenii vitium eſt. Nec verò quum hæc dico, illum Homericum ἀμετροσῆν probò, ſed hunc,

Καὶ ἔπεια κφάδεσθαι τοιότα χειμερίοισιν:

non quia non & ille mihi validiſſime placeat, πᾶρα μὲν, ἀλλὰ μάλᾳ λιγίως. Si tamen deſit electio, illam orationem ſimilem nivibus hibèrnis, id eſt, crebram, aſſiduam & laſgam, poſtremo divinam & cœleſtem, volo. At eſt gratior multis actio brevis. Eſt (quidem) ſed inertibus, quorum delicias deſidiamque, quaſi judicium, reſpicere ridiculum eſt. Nam ſi hos in conſilio habeas, non ſolum ſatius eſt breviter dicere, ſed omnino non dicere. Hæc eſt adhuc ſententia mea, quam mutabo, ſi diſſenſeris tu, ſed plane, cur diſſentias, explices rogo. Quamvis enim cedere auctoritati tuæ debeam, rectius tamen arbitror in tanta re, ratione, quam auctoritate ſuperari. Proinde, ſi non errare videor, id ipſum, quam voles brevi epiſtola, ſed tamen ſcribe. (confirmaveris enim judicium meum.) ſi erravero, longiſſimam para. Num corrumpe te, qui tibi, ſi mihi accederes, brevis epiſtolæ neceſſitatem, ſi diſſentires, longiſſimæ, impoſui? Vale.

XXI.

C. PLINIUS PLINIO PATERNO
SVO S.

Servos consilio Paterni emptos, decentes esse scribit: ne frugi sint, opor.

Vt animi tui iudicio, sic oculorum plurimum tribuo: non quia multum (ne tibi placeas) sed quia tantum, quantum ego, fapis: quamquam hoc quoque multum est. Omissis jocos, credo decentes esse servos, qui sunt emti mihi ex consilio tuo: superest, ut frugi sint: quod de venalibus, melius auribus, quam oculis, iudicatur. Vale.

XXII.

C. PLINIUS CATILIO SEVERO
SVO S.

Aristonis, quem laudat, diuturna valetudine in urbe se detineri scribit, in Laurentinum studiorum causa rediturus, quamprimum s convaluerit.

Diu jam in urbe hæreo, & quidem attonitus. Perturbat me longa & pertinax valetudo Titi Aristonis, quem singulariter & miror & diligo. Nihil est enim illo gravius, sanctius, doctius: ut mihi non unus homo, sed litteræ ipsæ omnesque bonæ artes in uno homine summum periculum adire videantur. Quam peritus ille & privati ju-

ris & publici? quantum rerum, quantum exemplorum, quantum antiquitatis tenet? nihil est, quod discere velis, quod ille docere non possit. Mihi certe, quoties aliquid abditum quaro, ille thesaurus est. Jam quanta sermonibus ejus fides? quanta auctoritas? quam pressa & decora cunctatio? quid est quod non statim sciat? & tamen plerumque hæsitat: dubitat, diversitate rationum: quas acri magnoque judicio ab origine causisque primis repetit, discernit, expendit. Ad hæc quam parcus in victu? quam modicus in cultu? Soleo ipsum, cubiculum ejus, ipsumque lectum, ut imaginem quamdam prisæ frugalitatis, adspicere. Ornat hæc magnitudo animi, quæ nihil ad ostentationem, omnia ad conscientiam refert; recteque facti, non ex populi sermone mercedem, sed ex facto petit. In summa, non facile quis quemquam ex istis, qui sapientiæ studium habitu corporis præferunt, huic viro compararit. Non quidem gymnasia sectatur aut porticus, nec disputationibus longis aliorum otium suumque delectat: sed in toga negotiisque versatur: multos advocacione, plures consilio juvat. Nemini tamen istorum castitate, pietate, justitia, fortitudine, etiam primo loco cesserit. Mirareris, si interesses, qua patientia hanc ipsam valetudinem toleret, ut dolori resistat, ut sitim differat, ut incredibilem febrium ardorem immotus opertusque transmittat. Nuper me paucosque mecum, quos maxime diligit, advocavit: rogavitque, ut medicos consuleremus de summa valetudinis, ut,

si esset insuperabilis, sponte exiret e vita: sin tantum difficilis & longa, resisteret maneretque. Dandum enim precibus uxoris, dandum filia lacrymis, dandum etiam nobis amicis, ne spes nostras, si modo non essent inanes, voluntaria morte defereret. Id ego arduum in primis, & præcipua laude dignum puto. Nam impetu quodam & instinctu procurrere ad mortem, commune cum multis: deliberare vero & causas ejus expendere, utque suaserit ratio, vitæ mortisque consilium suscipere vel ponere, ingentis est animi. Et medici quidem secunda nobis pollicentur: superest, ut promissis Deus adnuat, tandemque me hac sollicitudine exsolvat, qua liberatus, Laurentinum meum, hoc est, libellos & pugillares, studiosumque otium repetam. Nunc enim nihil legere, nihil scribere aut adfidenti vacat, aut anxio libet. Habes quid timeam, quid optem, quid etiam in posterum destinem: tu quid egeris, quid agas, quid velis agere, invicem nobis, sed latioribus epistolis, scribe. Erit confu- sioni meæ non mediocri solatium, si tu nihil que- reris. Vale.

XXIII.

C. PLINIUS POMPEIO FALCONI SVO S.

Consulem, an tribunum pl. causas agere deceat, re- sponder, se, quum tribunus esset, abstinuisse propter certas, quas adfert, rationes.

Consulis, an existimem te in tribunatu causas agere decere. Plurimum refert, quid esse tri- bu-

bunatum putes: inanem umbram, & sine honore nomen, an potestatem sacrosanctam, & quam in ordinem cogi ut a nullo, ita ne a se quidem deceat. Ipse quum tribunus essem, erraverim fortasse, qui me esse aliquid putavi, sed tamquam essem, abstinui causis agendis: primum, quod deforme arbitrabar, cui adsurgere, cui loco cedere omnes oporteret, hunc omnibus sedentibus stare: & qui jubere posset tacere quemcumque, huic silentium clepsydra indici: & quem interfari nefas esset, hunc etiam convicia audire: & si inulta pateretur, inertem: si ulcisceretur, insolentem videri. Erat hic quoque æstus ante oculos, si forte me appellasset vel ille cui adessem, vel ille quem contra intercederem, auxilium ferrem, an quiescerem fileremque, & quasi ejurato magistratu privatum ipse me facerem. His rationibus motus, malui me tribunum omnibus exhibere, quam paucis advocatum. Sed tu (iterum dicam) plurimum interest, quid esse tribunatum putes: quam personam tibi imponas, quæ sapienti viro ita aptanda est, ut perferatur. Vale.

XXIV.

C. PLINIVS BEBIO HISPANO
SVO S.

Hispano Tranquillum commendat in emendo agello.

Tranquillus, contubernalis meus, vult emere agellum, quem venditare amicus tuus dicitur. Rogo cures, quanti æquum est, emat. Ita enim

delectabit emisse: nam mala emtio semper ingrata est, eo maxime, quod exprobrare stultitiam domino videtur. In hoc autem agello (si modo adriferit pretium) Tranquilli mei stomachum multa sollicitant, vicinitas urbis, opportunitas viæ, mediocritas villæ, modus ruris, qui avocet magis quam distringat. Scholasticis porro, ut hic est, sufficit abunde tantum soli, ut relevare caput, reficere oculos, reptare per limitem, unamque semitam terere, omnesque viticulas suas nosse & numerare arbusculas possint. Hæc tibi exposui, quo magis scires, quantum ille esset mihi, quantum ego tibi debiturus, si prædiolum istud, quod commendatur his dotibus, tam salubriter emerit, ut pœnitentiæ locum non relinquat. Vale.

LIBER II.

I.

C. PLINIUS (VOCONIO) ROMANO
SVO S.

*Virginii Ruffi, V. Cl. funus prædicat, ipsumque
laudibus pro merito ornat.*

Post aliquot annos insigne atque etiam memorabile populi Romani oculis spectaculum exhibuit publicum funus Verginii Ruffi, maximi & clarissimi civis, & perinde felicis. Triginta annis